

NNEDI OKORAFOROVÁ

The background of the cover is a monochromatic illustration in shades of yellow and orange. It depicts a person with large, feathered wings, seen from behind, standing on a dark, textured ground. The person's hair is styled in a bun with some leaves or flowers. In the distance, there are jagged, mountain-like shapes under a bright, glowing sun or moon. The overall atmosphere is ethereal and dramatic.

KDO SE BOJÍ SMRTI

„Děsivá a naprosto brilantní kniha. Surová a srdcervoucí.“

John Green

HOST

NNEDI OKORAFOROVÁ

KDO SE BOJÍ SMRTI

NNEDI OKORAFOROVÁ

KDO SE BOJÍ SMRTI

BRNO 2018

Copyright © 2010 by Nnedi Okorafor

All rights reserved

Cover art by Markus Gann and Johan Swanepoel / Shutterstock.com

Cover design © G-Force Design

Translation © Adéla Bartlová, 2018

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2018 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-665-5 (PDF)

ISBN 978-80-7577-666-2 (ePUB)

ISBN 978-80-7577-667-9 (MobiPocket)

„DRAZÍ PŘÁTELÉ, BOJÍTE SE SMRTI?“

Patrice Lumumba,
první a jediný svobodně zvolený premiér
Demokratické republiky Kongo

ČÁST I POČÁTEK

KAPITOLA 1

TVÁŘ MÉHO OTCE

Můj život se zhroutil, když mi bylo šestnáct. To umřel táta. Měl srdce jako zvon, přesto umřel. Mohlo za to horko a dým z jeho kovárny? Je pravda, že od jeho práce, od jeho umění, ho nedokázalo nic odtrhnout. Rád ohýbal kov, podroboval si ho. Ale zdálo se, že práce ho jediné posiluje; byl v dílně naprosto šťastný. Tak co ho zabilo? Dodnes to nevím jistě. Doufám, že jsem za to nemohla já nebo to, co jsem tehdy udělala.

Sotva zemřel, vyběhla máma s pláčem z ložnice a složila se u zdi. V tu chvíli jsem věděla, že budu jiná. V ten okamžik mi došlo, že už nikdy nebudu schopná zcela ovládnout oheň, který mám v sobě. Stala jsem se jiným, ne tak docela lidským tvorem. Dnes vidím, že všechno, co se stalo potom, začalo právě tehdy.

Obřad se konal na kraji města, poblíž písečných dun. Kolem pole dne, ve strašném horku. Tělo leželo na pevném bílém plátně, obklopené girlandou ze spletených palmových listů. Klečela jsem v písku vedle něj a loučila se. Nikdy nezapomenu na tu tvář. Nevypadala jako tátova. Táta měl tmavě hnědou kůži a plné rty. Tahle tvář byla na lících propadlá, rty vyschly a kůže se podobala šedohnědému papíru. Tátova duše odešla někam pryč.

Zasvrbělo mě na zátylku. Bílá rouška na hlavě mě nemohla ochránit před odtazíťými, bázlívími pohledy. Tou dobou už mě všichni neustále pozorovali. Začala jsem zuby. Kolem mě klečely ostatní ženy, plakaly a kvílely. Tátu měli všichni rádi, přestože si vzal moji matku. Matku takové dcery. Matku *ewu*. Dávno mu to odpustili coby chybu, jakou někdy udělá i ten nejlepší muž. Přes křik kolem jsem zaslechla mámino tiché vzlykání. To ona utrpěla největší ztrátu.

Ted' byla na řadě, aby se rozloučila. Potom tělo odnesou a zpopelní. Naposledy jsem se podívala na tu tvář. *Už tě nikdy neuvidím*, došlo mi. Na to jsem nebyla připravená. Zamrkala jsem a sáhla si na hrud'. Tehdy se to stalo... když jsem se dotkla svojí hrudi. Nejdřív to bylo jen takové svědivé zabrnění, ale rychle se to proměnilo v něco silnějšího.

Čím víc jsem se snažila vstát, tím silnější to bylo a tím víc ve mně narůstal žal. *Nemůžou mi ho vzít*, říkala jsem si zoufale. *V jeho kovárně zůstalo ještě tolik kovu. Nedokončil svoji práci!* Ten pocit se šířil mojí hrudí a vyzařoval do ostatních částí těla. Nahrabila jsem se, abych ho zadržela v sobě. Potom jsem začala stahovat emoce od lidí kolem. Třásla jsem se a skřípala zuby. Zaléval mě vztek. *Hlavně ne tady!* dělala jsem se. *Ne na tátově pohřbu!* Život mě nenechal na pokoji ani na chvíli, abych mohla oplakat tátovu smrt.

Kvílení za mémi zády utichlo. Slyšela jsem jen větřík. Bylo to přizračné. Něco se nacházelo v zemi pode mnou, nebo možná někde jinde. Najednou mě zaplavila bolest všech přítomných.

Instinktivně jsem tátovi položila ruku na paži. Lidé se rozkřičeli. Neotočila jsem se. Soustředila jsem se na to, co musím udělat. Nikdo se mě nesnažil odtáhnout. Nikdo se mě ani nedotkl. Strýce mojí kamarádky Luyu jednou zasáhl blesk během ungwy, bouře vzácně se vyskytující v období sucha. Přežil, ale potom neustále vykládal, jaké to bylo, jak to s ním uvnitř prudce zatřásl. Přesně tak jsem se teď cítila.

Hrůzou jsem zalapala po dechu. Nemohla jsem odtrhnout ruku od tátovy paže. Byla jsem k němu přitavená. Moje pískové zbarvená pokožka se od dlaně začala zalévat šedohnědou barvou. Spojili jsme se v jednu propletenou masu.

Rozkřičela jsem se.

Křik se mi zadrhl v hrdle a zakašlala jsem. Potom jsem zírala na tátvův hrudník, jak se pomalu pohybuje nahoru a dolů, nahoru a dolů... Dýchal! Cítila jsem odpor i zoufalou naději zároveň. Zhluboka jsem se nadechla a vyjekla: „Žij, tati! Žij!“

Dvě ruce mě chytily za zápěstí. Věděla jsem, komu patří. Jeden prst měl zlomený a zavázaný. Jestli mě nepustí, ublížím mu mnohem hůř než před těmi pěti dny.

„Onyesonwu,“ řekl mi Aro do ucha a rychle pustil moje zápěstí. Nenáviděla jsem ho, ale poslouchala jsem. „Je mrtvý,“ pokračoval. „Nech ho jít, ať jsme toho všichni ušetřeni.“

A já jsem nějak... poslechla. Nechala jsem tátu jít.

Opět se rozhostilo naprosté ticho.

Jako by se svět na okamžik ponořil do vody.

Potom síla, která se ve mně shromáždila, vybuchla. Rouška mi odletěla z hlavy a moje copy zavlály. Všechno bylo vrženo dozadu — Aro, máma, rodina, přátelé, známí i cizí lidé, stůl s jídlem, padesát jamů, třináct velkých baobabových plodů, pět krav, deset koz, třicet slepic a hromada pisku. Ve městě na třicet vteřin přestal jít proud; z domů museli vymést písek a počítače odnést na vyčištění.

A zase to podvodní ticho.

Podívala jsem se na svoji ruku. Když jsem se ji pokusila odtáhnout od tátovy studené, nehybné, mrtvé paže, ozval se trhavý zvuk, jako když se odlupuje slabé lepidlo. Na tátově kůži zůstal po méj dlani otisk zaschlého slizu. Promnula jsem prsty. Zašustilo to a odpadly další suché kousky. Ještě jednou jsem se podívala na tátu. Potom jsem se v bezvědomí svalila na bok.

To bylo před čtyřmi lety. Teď se na mě podívej. Zdejší lidé vědí, že jsem to způsobila já. Chtějí moji krev, chtějí, abych trpěla, chtějí mě zabít. Cokoli se teď stane... Radši nic.

Dnes večer bys chtěl vědět, jak jsem se stala tím, čím jsem. Chceš vědět, jak jsem se sem dostala. Je to dlouhý příběh. Ale povím ti ho... Povím. Jsi blázen, jestli věříš tomu, co o mně vykládají. Budu ti vyprávět svůj příběh, abych ty lži vyvrátila. Naštěstí se i můj dlouhý příběh do toho tvého notebooku vejde.

Mám na to dva dny. Doufám, že to bude stačit. Brzo mě to všechno dožene.

Máma mi dala jméno Onyesonwu. Znamená to „Kdo se bojí smrti?“. Je to dobré jméno. Narodila jsem se před dvaceti lety, v nelehké době. Ironií osudu bylo, že jsem vyrostla daleko od všeho toho zabíjení...

KAPITOLA 2

TÁTA

Stačí se na mě podívat a každý hned pozná, že jsem byla počata při znásilnění. Když mě však poprvé uviděl táta, nezajímalo ho to. Kromě mámy je jediný, kdo mě měl od první chvíle rád. Proto pro mě bylo tak těžké nechat ho jít, když zemřel.

To já jsem tátu mámě vybrala. Bylo mi šest let.

Právě jsme s mámou dorazily do Jwahiru. Předtím jsme se toulaly po poušti. Jednoho dne se během toho toulání zastavila, jako by zaslechla něčí hlas. Často měla takové zvláštní chvílky, kdy se zdálo, že si s někým povídá. Potom řekla: „Je načase, abys šla do školy.“ Byla jsem moc malá, abych pochopila skutečný důvod. V poušti jsem byla spokojená, ale když jsme přišly do Jwahiru, rychle jsem si oblíbila městské tržiště coby svoje hřiště.

Během prvních dnů máma prodala skoro všechny kaktusové bonbony, které měla, aby rychle získala nějaké peníze. Kaktusové bonbony měly ve Jwahiru větší cenu než peníze. Byla to vynikající pochoutka. Máma se naučila kaktusy pěstovat. Nejspíš měla odjakživa v úmyslu vrátit se do civilizace.

Během několika týdnů zasadila kaktusové řízký, které si přinesla, a postavila stánek. Pomáhala jsem jí, jak jen jsem dovedla. Nosila jsem věci, vystavovala je a volala na zákazníky. Na oplátku jsem dostávala každý den hodinu volno, abych se mohla toulat. V poušti jsem se za jasných dnů vzdálila od mámy přes míli daleko, ale nikdy jsem se neztratila. Tržiště mi proto připadalo malé. Přesto tam bylo ledacos k vidění a na každém kroku také hrozily nějaké trable.

Byla jsem veselé dítě. Lidé pomlaskávali, bručeli a odvraceli zrak, když jsem kolem nich prošla, ale mně to bylo jedno. Mohla jsem tu

honit slepice a ochočené lišky, opětovat upřené pohledy ostatních dětí a poslouchat cizí hádky. Písek na zemi byl někdy mokrý od rozlitého velbloudího mléka, jindy mastný a voňavý od přetékajících lahviček s parfémovanými oleji smíchanými s popelem z kadidel a často přilepený k velbloudímu, kravskému nebo liščímu trusu. Písek tu byl nasáklý kdečím, kdežto ten v poušti byl naprosto nedotčený.

Byly jsme ve Jwahiru teprve několik málo měsíců, když jsem našla tátu. Toho osudného dne bylo horko a slunečno. Když jsem odcházela z tržiště, vzala jsem si s sebou kalíšek vody. Nejdřív mě napadlo, že půjdu k nejpodivnější stavbě ve Jwahiru: k domu Osugba. K té velké, hranaté budově ozdobené podivnými útvary mě pořád něco přitahovalo. Byl to nejvyšší dům ve Jwahiru a také byl jediný postavený úplně celý z kamene.

„Někdy se půjdu podívat dovnitř,“ řekla jsem si a dívala se na dům.
„Ale dneska ne.“

Vzdálila jsem se od tržiště do míst, která jsem ještě neprozkoumala. Byl tu obchod s elektronikou, který prodával ošklivé repasované počítače, takové malé černošedé krámy s vykukujícími základními deskami a popraskanými kryty. Zajímalo mě, jestli jsou tak ošklivé i na dotyk. Ještě nikdy jsem si na počítač nesáhla. Natáhla jsem ruku.

„Kuš!“ okřikl mě majitel zpoza pultu. „Nesahat!“

Cucla jsem si vody a šla jsem dál.

Nohy mě nakonec donesly k jeskyni plné ohně a hluku. Bílá stavba z hliněných cihel byla zepředu otevřená. Uvnitř byla tma, ve které se občas zableskly žhavé plameny. Šel odtamtud horký vzduch, teplejší než ten venku, jako dech z tlamy nějaké příšery. Velká cedule na přední stěně hlásala:

**OGUNDIMOVO KOVÁŘSTVÍ —
BÍLÝM MRAVENCŮM NECHUTNÁ BRONZ, ČERVI NEŽEROU ŽELEZO.**

Zamžourala jsem na siluetu vysokého svalnatého muže uvnitř. Jeho tmavá, lesklá kůže byla začerněná od sazí. *Je jako jeden z těch hrdinů z Velké knihy*, pomyslela jsem si. Na rukou měl rukavice utkané z tenkých kovových drátků a na obličejí pevně přitahované černé brýle.

Velkým kladivem bušil do ohně a nozdry se mu nadouvaly. Svaly na obrovitých pažích se při každé ráně napínaly. Mohl by to být syn Ogun, bohyně kovu. Z jeho pohybů vyzařovala radost. *Vypadá, že má žízeň*, napadlo mě. Představila jsem si, jak ho musí škrábat krk plný popelu. Pořád jsem měla kalíšek s vodou. Byl ještě z poloviny plný. Vešla jsem do dílny.

Uvnitř bylo ještě tepleji. Já jsem ovšem vyrostla na poušti. Byla jsem zvyklá na extrémní horko i zimu. Ostražitě jsem sledovala jiskry odlétající z kovu, do kterého muž bušil. Potom jsem co nejuctivěji řekla: „*Oga*, přinesla jsem ti vodu.“

Lekl se mého hlasu. Pohled na vytáhlou holčičku, která byla navíc tím, co lidé nazývají *ewu*, ho překvapil ještě víc. Posunul si brýle na čelo. Kůži okolo očí, na kterou se nedostaly saze, měl zhruba stejně tmavě hnědou jako máma. *Na to, že celý den kouká do ohně, má opravdu bílé bělmo*, pomyslela jsem si.

„Děvče, tady nemůžeš být,“ řekl mi. Couvla jsem. Měl zvukný, sytý hlas. Kdyby promluvil v poušti, slyšela by ho zvířata v okruhu několika mil.

„Není tu takové vedro,“ řekla jsem a zvedla vodu. „*Tumáš*.“ Přistoupila jsem blíž a plně si uvědomovala, kdo jsem. Měla jsem na sobě zelené šaty, které mi ušila máma. Ušila je z lehké látky, ale zakrývaly mě celou, sahaly mi až po zápěstí a po kotníky. Přinutila by mě nosit i závoj přes obličej, neměla ovšem to srdce.

Bylo to zvláštní. Lidé mě většinou odháněli, protože jsem byla *ewu*. Někdy se kolem mě však shlukly ženy. „*Ta kůže*,“ říkaly jedna druhé — nikdy nemluvíly přímo se mnou. „Je tak hladká a jemná. *Vypadá jako velbloudí mléko*.“

„*A vlasy má takové huňaté, jako chumáč suché trávy*.“

„*Má oči jako pouštní kočka*.“

„*Ani vytváří z ošklivosti zvláštní krásu*.“

„*Možná zkrásní, než projde rituálem jedenáctého roku*.“

„Proč by jím procházela? Stejně si ji nikdo nevezme.“ Následoval smích.

Muži na tržišti po mně chňapali, ale byla jsem rychlejší a uměla jsem škrábat. Naučila jsem se to od pouštních koček. Můj šestiletý

mozek nic z toho nechápal. Teď, když jsem stála před kovářem, jsem dostala strach, že se i jemu budou moje ošklivé rysy zdát podivně působivé.

Natáhla jsem k němu ruku s kalíškem. Vzal si ho a dlouze, zhluboka se napil, aby nepromrhal ani kapku. Byla jsem na svůj věk vysoká, ale on také. Musela jsem zaklonit hlavu, abych viděla jeho úsměv. Úlevně si oddechl a vrátil mi kalíšek.

„Dobrá voda,“ řekl a vrátil se ke kovadlině. „Ale na vodního skřítku jsi moc vysoká a moc drzá.“

Také jsem se usmála. „Jmenuju se Onyesonwu Ubaid. Jak se jmenuješ ty, *Oga*?“

„Fadil Ogundimu,“ odpověděl. Podíval se na svoje ruce v rukavicích. „Potřásl bych ti rukou, Onyesonwu, ale ty rukavice jsou horké.“

„To je v pořádku, *Oga*. Jsi kovář!“

„Jako byl můj otec a jeho otec a jeho otec a tak dále,“ přikývl.

„Jsme tu s mámou teprve pár měsíců,“ vyhrkla jsem. Uvědomila jsem si, že se připozdívá. „Jé, už musím jít, *Oga* Ogundimu!“

„Děkuju ti za vodu. Měla jsi pravdu. Měl jsem žízeň.“

Navštěvovala jsem ho potom často. Stal se mým nejlepším a jediným přítelem. Kdyby máma věděla, že chodím za nějakým divným chlapem, nasekala by mi a dostala bych na hodně týdnů domácí vězení. Kovářův učeň Ji mě nenáviděl, a kdykoli mě spatřil, dával mi to najevo znechucenými úšklebky, jako bych byla nakažené divoké zvíře.

„Nevšímej si ho,“ říkal mi kovář. „Umí to s kovem, ale chybí mu představitivost. Odpusť mu to. Je jednodušší.“

„Myslíš, že vypadám zlá?“ zeptala jsem se.

„Jsi roztomilá,“ usmál se na mě. „Žádné dítě nemůže za to, jak bylo počato.“

Nevěděla jsem, co znamená *počato*, a neptala jsem se. Řekl o mně, že jsem roztomilá, a já nechtěla, aby si to rozmyslel. Ji naštěstí většinou chodil odpoledne, když už bylo chladněji.

Brzy jsem kováři začala vykládat o svém životě v poušti. Byla jsem malá a nevěděla jsem, že bych si takové citlivé věci měla nechat pro sebe. On mi na oplátku prozradil něco o kovech, třeba které jsou v ohni dobře tvárné a které ne.

„Jaká byla tvoje žena?“ zeptala jsem se ho jednoho dne. Ve skutečnosti jsem to jen tak plácla. Víc mě zajímala malá hromádka pečiva, kterou mi koupil.

„Njeri. Měla černou kůži.“ Oběma velkýma rukama si objal stehno. „A měla hodně silné nohy. Závodila na velbloudech.“

Spolkla jsem sousto, které jsem právě žvýkala. „Fakt?“

„Lidi říkali, že právě díky těm nohám se udrží na velbloudu, ale já jsem věděl, jak je to ve skutečnosti. Měla takový dar.“

„Jaký dar?“ zeptala jsem se a naklonila se kupředu. „Uměla procházet zdmi? Létat? Jíst sklo? Proměnit se v brouka?“

Kovář se zasmál. „Moc čteš.“

„Dvakrát jsem přečetla Velkou knihu!“ pochlubila jsem se.

„To je působivé. Ale moje Njeri uměla mluvit s velbloudy. Mluvení s velbloudy je mužská práce, takže si místo toho vybrala závodění. Akorát že jen nezávodila, ale hlavně vyhrávala. Poznali jsme se, když jsme byli ještě mladí. Vzali jsme se, když nám bylo dvacet.“

„Jaký měla hlas?“ zeptala jsem se.

„Otravný a krásný,“ odpověděl.

Nechápavě jsem se zamračila.

„Byla hodně hlučná,“ vysvětlil mi a vzal si ode mě kousek chleba. „Když byla šťastná, hodně se smála, a když ji něco našťvalo, hodně křičela. Chápeš?“

Přikývla jsem.

„Nějakou dobu jsme byli šťastní,“ pokračoval a odmlčel se.

Čekala jsem. Věděla jsem, že teď přijde něco špatného. Protože pořád jen koukal na svůj kousek chleba, zeptala jsem se: „A? Co se stalo dál? Provedla ti něco?“

Uchechl se a já jsem byla ráda, i když jsem otázku položila zcela vážně. „Ne. V den, kdy jela svůj nejrychlejší závod v životě, se stalo něco hrozného. Musela bys to vidět, Onyesonwu. Byl to finálový závod na Slavnostech deště. Už ho předtím vyhrála, ale tentokrát měla na to překonat rekordní čas v závodu na půl míle.“

Chvíli mlčel. „Byl jsem v cíli. Všichni jsme byli v cíli. V noci předtím pršelo a země ještě klouzala. Měli ten závod přesunout na jiný den. Objevil se její velbloud, nohy mu jen kmitaly. Běžel tak rychle, jak